

Kummallisia(kin) kertomuksia kansasta

Sanna Karkulehto

Liekö oire jostain vai sattumaa, että samassa imussa, jossa Ruotsi on saanut oman *Queer-Sverigensä* (2005) ja Suomikin odotetun *Sateenkaari-Suomensa* (2007), Suomen Kirjallisuuden Seura julkaisee kirjallisuuden professori Leena Kirstinän suomalaista nykyproosaa käsittelevän *Kansallisia kertomuksia. Suomalaisuus 1990-luvun proosassa* -tutkimuksen. Kirstinän *Kansalliset kertomukset* käsittelevät sitä, miten suomalaisuus ilmenee kotimaisessa nykykirjallisuudessa, ja tarkennetusti: miten kansallinen historiamme on läsnä – tai mahdollisesti poissa – suomalaisen kirjallisuuden esittelemissä identiteettitarinoissa? Ollaan siis queer-tutkijoitakin varmasti kiinnostavilla kirjallisuudentutkimuksen alueilla. Ainakin minua kiinnostaa kovasti, miten esimerkiksi sukupuoli ja seksuaalisuus ovat läsnä – tai mahdollisesti poissa – suomalaisen kirjallisuuden identiteettitarinoissa. Tai onko niihin tullut ensinkään *kummallisia* piirteitä tai edes sivujuonteita?

Kirstinä lähtee tutkailemaan kotimaisen nykykirjallisuuden tapoja kuvata suomalaista identiteettiä lukemalla seitsemän nykykirjailijan, Sirpa Kähkösen, Rosa Liksomien, Kaiho Niemisen, Hannu Raittilan, Juha Seppälän, Mikaela Sundströmin ja Kjell Westön, teoksia. Hän tekee tutkailuaan intertekstuaalisesti eli hakemalla teksteistä niiden välisiä yhteyksiä, lainauksia ja viitteitä, jotka mahdollistavat

niille itsensä ylittämisen, kuten hän asian klassikko Gérard Genetteen viitaten muotoilee (s. 21). Kirstinä hakee kohdeteostensa rinnalle ja niiden kanssa dialogiin kotimaisen kirjallisen kaanonin perusklassikkojen Runebergin, Kiven ja Linnan tai vaikkapa Kiannon lisäksi hieman epätodennäköisempiä ja sillä tavoin mitä mielenkiintoisimpia Aino Kallasta, Maila Talviota, Marko Tapiota – jopa Rouseautta! Näillä valinnoillaan hän rakentaa tekstien välille paikoin suorastaan huikaisevia kohtaamisia, jotka todella rakentavat hänen allusiivisessa tulkintakehyksessään laajenneita suomalaisuuden nykyisyyttä ja paikoin menneisyyttäkin kommentoivia merkityksiä.

Kirstinän luennassa on siis kyse tekstien välisten yhteyksien tunnistamisesta, jossa korostuu lukijan positio, kun hän rakentaa teoksesta oman luentansa niiden tekstien, ilmaisutapojen, rakenteiden, aiheiden ja teemojen tai skeemojen johdattamana, jotka hänen lukijapositionsaan tekstien merkitysten tarkastelussa avautuvat. Lukutapa vaikuttaa tutulta, suorastaan kotoisalta – onhan queer-poliittisessa luennassa paljon samaa. Kirstinän ei voi kuitenkaan sanoa tehneen tutkimusta erityisen sukupuoli- tai seksuaalipoliittisesta näkökulmasta, mikä näkyy jo hänen tutkimustavoitteissaan ja siten myös tuloksissa. Joku toinen olisi saattanut asettaa esimerkiksi

SQS
01/07

119

Pervosilmäys
Arvostelut

Sanna
Karkulehto

sukupuoli- ja seksuaalisuusaiheiden representaatioiden murroksen huomattavasti keskeisempään asemaan teosten luennassa. Tämä olisi voinut tosin vaikuttaa jo teosten valintaan. Huomio ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät Kirstinän havainnot kotimaisesta nykykirjallisuudesta ja sen suhteesta kansallisuuden kuvaamiseen olisi hyödyllisiä myös sukupuolen ja seksuaalisuuden esitysten kriittisessä tutkimuksessa.

Mitä Kirstinän tutkimus sitten osoittaa? Hän kirjoittaa kriittiseen sävyyn kirjallisuudesta kulttuurin kansallisuuskertomuksena, ”Suomalaisten Suuren Kertomuksen” (s. 12) rakentajana. Tai pikemminkin hän kirjoittaa siitä, miten kaunokirjallisuuteen asetetaan Suomessa (toki muuallakin) kansallisen identiteetin rakentamisen vaahteita. Kirstinä aloittaa teoksensa muistuttamalla, miten hiljattain on varsin viralliselta taholta ehdotettu, että Suomen kirjallisuuden kaanon tulisi erikseen, joltain arvovaltaiselta taholta, nimetä. Pitäisi siis asettaa suomalaisen kirjallisuuden normit: tämä on suomalaista ja edustaa suomalaisuutta, tuo taas ei. Näin kuulemma siksi, ”jotta me pystyisimme säilyttämään identiteettimme” ja voisimme määritellä, mitä suomalaisuus on (Kaarina Dromberg, sit. Kirstinä s. 8). Onneksi on Kirstinän kaltaisia tutkijoita – ja vieläpä arvovaltaisia – jotka lähtevät tutkimaan kotimaista kirjallisuutta tätä ajatusta vasten ja haastaen.

Kirstinän lukemien nykykirjailijoidemme romaanien kansalliset teemat ja aiheet eivät yllätä: koti, uskonto ja isänmaa näyttäisivät olevan edelleen suomalaisuuden kertomusten rakennusaineita. Niitä ryydittävät perintei-

sen sodan ja sankaruuden aiheumat. Mutta sen Kirstinä osoittaa selvästi, että näkökulma on nyt monesti sangen kyseenalaistava ja kriittinen, ja onhan suomalaisen nykykirjallisuuden antamassa kansallisen kuvan kokonaisuudessa sentään mukana jo vähän muutakin. Sukupuoli- ja paikoin myös seksuaalisuus-, ehkä jopa etnisyyssproblematiikkakin, näyttäisivät tulleen osaksi suomalaisen kansallisuuden saagaa. Onpa Mikaela Sundströmin romaanissa *Dessa himlar kring oss städs* (1999, *Alati taivaat* 2000) esitelty jopa onnellinen lesbopari ekotiloineen ja ”vapaine onnellisine kotieläimineen” (s. 73), mikä tuottaa kuvaa niin vaihtoehtoviljelmistä kuin vaihtoehtosuhteistakin, sekä siitä, etteivät asiat ehkä olekaan Suomessa enää ihan entisenlaisia. Joitain *kummallisia* piirteitä kansallisiin kertomuksiin tai ainakin niiden sivujuonteisiin on näin tullut, eikä ajatus suomalaisuudesta näyttäydä enää aivan yksiselitteisenä.

Varsin mielenkiintoinen on myös se diskurssi, jota Kirstinä käyttää heti teoksen alussa. Vain hetki Judith Butlerin *Hankala sukupuoli* -käännöksen (2006) julkaisemisen jälkeen hän kirjoittaa muun muassa ”*Hankalasta* kansallisesta identiteetistä” ja siitä, miten sana kansallinen ”pantiin YYA-Suomessa *kaappiin*” (s. 10, kurs. SK). Jostain oire kai tämäkin.

Kirstinä, Leena 2007: *Kansallisia kertomuksia. Suomalaisuus 1990-luvun proosassa*. Helsinki: SKS, 275 s.